

MITROPOLITUL ALEXANDRU NICOLESCU, PARTICIPANT DE MARCĂ LA ÎNFĂPTUIREA ROMÂNIEI MODERNE

Oana-Lucia DIMITRIU

Cuvinte cheie: mitropolit, Biserica Greco-Catolică, Transilvania

Key words: metropolitan, Greek-Catholic Church, Transylvania

Abstract

Alexandru Nicolescu, the second metropolitan of the Greek-Catholic Church after the Union of Transylvania with Romania and the last one acknowledged by the Romanian government before this Church was banned in 1948, was born on July 8th 1882 in Tulgheș, county of Ciuc (present-day Harghita). He was a great theologian, a man of culture and essayist, who left more than 300 pieces, many of them destined for the libraries. Metropolitan Alexandru Nicolescu is one of the great figures that Romanians cannot forget and whose remembrance they should further, for they owe him who they are.

Alexandru Nicolescu, al doilea Mitropolit al Bisericii Greco-Catolice, după Unirea din 1918, și ultimul recunoscut de către Statul Român înainte de scoaterea în afara legii a Bisericii în 1948, s-a născut la 8 iulie 1882, în localitatea Tulgheș, comitatul Ciuc (azi Harghita).

Între anii 1898 și 1904, a studiat la Roma, la *Colegiul De Propaganda Fide*, obținând doctoratul în filosofie și teologie. După ce revine la Blaj, este trimis ca preot misionar în America de Nord, în perioada 1907-1909. Mitropolia de Blaj era preocupată, în permanență, de viața și nevoile spirituale ale credincioșilor emigranți, trimiterea de preoți, vorbitori de limba română, în vederea păstoririi acestora, fiind printre prioritățile forurilor clericale blăjene și ale episcopiiilor sufragane. Plecarea misionarilor spre orașele puternic industrializate din America, în care s-au stabilit românii, cum ar fi Ohio, Sharron, Pittsburg, Youngstown, Detroit, Michigan, se va face cu aprobarea *Congregației de Propaganda Fide*¹.

Reîntors în țară, a fost numit profesor de teologie morală la Seminarul Teologic din Blaj și canonic în Capitulum arhiepiscopal.

În Primul Război Mondial a refuzat să semneze declarația de loialitate față de Austro-Ungaria, fiind considerat trădător².

Continuă activitatea naționalistă la Blaj, unde se înființează, încă din 21 octombrie 1918, un comitet revoluționar românesc, sub conducerea sa. În cadrul acestei mișcări, dă citire *Proclamației Consiliului Național de la Blaj*³.

În 1919, a fost trimis misionar bisericesc și politic la Conferința Păcii de la Paris, aducând contribuții majore la recunoașterea actualelor frontiere ale României.

În 1922, a fost ales Episcop la Lugoj, aducându-și contribuția la progresul spiritual și material al acestei dieceze, între altele și prin pictarea pe cheltuieli proprii, cu pictorul Simonescu⁴, a Catedralei episcopale din Lugoj. Cu acest prilej a tipărit lucrarea *Pictura Catedralei române unite din Lugoj*, Tipografia Națională, Lugoj, 1935, în "Biblioteca pentru Clasa Cultă" nr. 8, în care își exprimă gratitudinea față de pictorul artist, care a zugrăvit omul "ieșit frumos din mâinile Creatorului. Toată arta e să știi reda această frumusețe și pictorul nostru cred că a reușit. Laudă lui"⁵.

Restaurarea Catedralei din Lugoj este recunoscută ca o reușită, fiind denumită o adevărată perlă de artă bizantină.

Vorbea bine engleză, franceză și italiană, fiindu-i de folos în activitatea sa pastorală și diplomatică. La Congresul Catolic din 1923, la Washington, în prezența a 105 episcopi, 4 cardinali și foarte mulți preoți, a vorbit minunat de Neamul și Biserica Română Unită cu Roma, tipărint și un număr de broșuri de propagandă în limba engleză. A activat, puțin timp, în calitate de consilier ecleziastic pe lângă Legația română din Roma.

Ca senator de drept, a apărut cu curaj drepturile Bisericii Române Unite și principiile moralei creștine. Orator și conferențiar iscusit, a condus cu succes multe generații de tineri. Din hărnicia sa, a rezultat tratatul de "Teologie morală" apărut la Blaj, în 1918, după care au învățat generații de studenți teologi greco-catolici.

A lăsat peste 300 de lucrări scrise, multe destinate bibliotecii *În clasa cultă*. După ce este, 14 ani, Episcop al Lugoșului, este ales de Sinodul electoral din mai 1935, Mitropolit al

Blajului, fiind instalat la 19 noiembrie 1936. A condus Biserica în anii grei, iar când a fost chemat la București, în calitate de membru al Consiliului de Coroană în problema Dictatului de la Viena, refuză să semneze cedarea Transilvaniei de Nord Ungariei horthyste⁶. Demn urmaș al profesorilor săi, Timotei Cipariu⁷ și Ioan Micu Moldovan⁸, și-a însușit nu numai erudiția acestora, dar a împărtășit și iubirea de neam, conștient pe deplin fiind de urmările grave pe care le puteau aduce acțiunile de nesupunere față de politica Imperiului Austro-Ungar.

Colaborează la ziarul *Românul*, publicat la Arad, cu traduceri din limba engleză a unor lucrări ale filo-românului Scotus Viator⁹.

Rostește conferințe erudite și înflăcărâte în Senat și la congresele "Astreii"¹⁰.

A fost un mare îndrăgostit de natură, și deși copleșit de grijile conducerii unei Eparhii vaste, totuși găsea timp destul să se ocupe cu științele naturale și mai ales cu botanica.

Ca episcop la Lugoj, a purtat mare grijă de grădina episcopală, despre care și zicea că *este un raiu în miniatură*. Încă din fragedă copilărie este un mare iubitor al excursiilor.

Paralel cu studiile teologice și filosofice efectuate la Roma, timp de 8 ani, studiază flora mediteraneană din grădinile italiene.

Activitatea de botanist este continuată prin excursii de cercetare pe Valea Teleajenului, Muntele Zăgan, la Iași, la Constanța, muntele Ceahlău, Retezat.

Excursiile dese, prin munți, îi prilejuiesc numeroase scrieri în domeniul botanicii, dintre care amintim: *Paserile*, 1930, Lugoj, *Din natură*, 1935, Lugoj, *Sfinții și animalele*, 1939, Blaj. În lucrarea la care am ales să ne oprim, *Dumnezeu în natură*, apărută la Lugoj, în 1923, Editura Librăriei Diecezane, se arată originea vieții pe pământ și mai ales „*înțelepciunea dumnezeiască manifestată în fiecare fir de iarbă, floriceică sau arbore maiestuos*”¹¹. Acest pasaj sensibil ne amintește de *Cântarea fratelui soare* a Sfântului Francisc de Assizi¹².

În majoritatea lucrărilor sale, dedicate botanicii, sunt împletite, în mod armonios, informațiile științifice cu cele teologice, astfel, în lucrarea dedicată păsărilor, subliniază importanța acestora în timpul liturghiei solemne pe care Biserica Romei o celebrează cu prilejul canonizării sfinților în basilica San Pietro din Roma, la care pontifică însuși Papa. Episcopul Nicolescu atrage atenția asupra celor trei colivii purtate de mâini pioase, „*în care se află turturile, porumbețe, păsări cu dimensiuni*

mici, ca simbol al virtuților sfinților canonizați, ca o laudă a acestora, cari au iubit și pe pământ mai mult înălțimile albastre, adică cerul. Gingașele și nevinovatele făpturi capătă deci un fel de consacrațiune și idealizare, și nu se poate să nu le iubim îndoit”¹³.

A fost un mare iubitor de oameni, preocupat de soarta tinerilor, așa cum ni se dezvăluie într-o scrisoare a sa, adresată lui Ioan Bianu¹⁴, directorul de atunci al Bibliotecii Academiei Române, dar și de a celor aflați în suferință, cum se poate desluși în scrisoarea adresată lui Liviu Rebreanu¹⁵, pentru sprijinirea lui Marius Teodorian Carada¹⁶. Nu era zgârcit cu laudele și încurajările pentru cei care meritau acest lucru, după cum se poate vedea din cuvintele de laudă adresate picturii profesor Simonescu cuprinse în lucrarea *Pictura Catedralei române unite din Lugoj*.

Moare la 5 iunie 1941, în Castelul Mitropolitan din Blaj, în toiul Celui de-al Doilea Război Mondial. Moartea sa a fost înțeleasă ca pierderea unui mare prieten și sprijinitor al mai multora, oameni ai bisericii, oameni de cultură, botaniști.

Mitropolitul Alexandru Nicolescu face parte dintre personalitățile pe care românii nu pot să-i dea uitării și pe care ar trebui să le aibă mereu prezente în conștiință, pentru că le datorează prezentul și ceea ce sunt.

S.26(1)/DIV

Dr. Alexandru Nicolescu
Episcopul Lugojului
Lugoj, 16 ianuarie 1928

Iubite Domnule Bianu,

Îngăduiți-mi și mie vlădicului de la Lugoj, elev al Blajului ca și Domnia Voastră, să vin cu nițică întârziere, dar, nu cu mai puțină dragoste, să mă alătur la glasurile celor mulți, colegi și elevi, cari v'au felicitat pentru munca rodnică ce ați desfășurat în decurs de 50 de ani ca profesor, membru și bibliotecar al Academiei Române. Noi cari ținem la Blaj ca la lumina ochilor noștri, suntem mândri că un fiu ilustru al școlilor lui Cipariu și Moldovanuș a știut să ducă cu sine la frații din vechiul Regat tradițiile strălucitei școale blăjene și le-a făcut atâta cinste prin activitatea sa atât de rodnică pe tărâmul literelor.

Să dea bunul Dumnezeu ca anii ce vă mai hotărâște pronia cerească să fie verigi noi de aur la lanțul ce vi l-ați împletit înșivă până acuma prin munca asidua și abnegație necurmată.

Să ne bucurăm încă ani dearându-l de DVoastră în locul ce-l ocupați cu atâta demnitate.

Întru mulți ani!

Al DVoastre sincer stimator,
Alexandru episcopul Lugojului

S. 26(2)/DIV
Lugoj, la 17 septembrie 1933

Iubite Domnule Bianu,

Vă rog să-mi iertați deranjul ce Vi-l procure, dar fiind convins, că fac o faptă bună și știind că nici DV. Nu Vă feriți dela asemenea fapte creștinești, îndrăznesc a Vă solicita binevoitorul concurs pentru ajutorarea unui tânăr cu trecut strălucit și cu bune speranțe pentru viitor.

Se numește Ioan Toma. Este absolventul liceului de băieți din Lugoj. A depus examenul de bacalaureat la Timișoara cu nota excepțional. Ar dori să continue studiile la facultatea de medicină din București. Este însă foarte sărac și nu are mijloace pentru aceasta. Prin urmare are absolută nevoie de o gratuitate la vr-un cămin din Capitală.

În acest scop Vă rog cu tot respectul să binevoiți a mijloci de la direcțiunea vre-uni cămin să acorde pe seama acestui tânăr de mari și bune nădejdi, o bursă sau un favor ca să primească locuință și vipt în mod gratuit.

La caz că DV, personal ați fi împiedicat a face acest demers, Vă rog să încredințați afacerea unui cunoscut de al DV. Care să poată face acest serviciu neprețuit pentru un tânăr lipsit de mijloace materiale.

Anticipându-Vă cele mai vii mulțumiri pentru înțelegerea cu care veți binevoi să onorați rugămintea mea, Vă rog să agreeți expresiunea celor mai bune sentimente,

Alexandru, episcopul Lugojului.

20 Septembrie 1933

Prea Sfințite Părinte,

Am primit astăzi scrisoarea P. S. Voastre relativă la tânărul Ioan Toma dela Lugoj și Timișoara (Bacalaureat), care ar dori să facă studii la facultatea de medicină aici.

Cu câtă plăcere și bucurie aş face tot ce s-ar putea ca să îndeplinesc această dorință a unuia dintre cei mai buni oameni ce sunt cunoscuți în vremurile noastre atât de agitate! Sunt mari greutăți și multe pe cari le-am putut și nu le pot înlătura pentru a deschide cale tânărului Toma. Studenții în toate Facultățile sunt prea mulți peste toate măsurile din care cauză s-a introdus acolo număr limitat (Clausus) pentru anul I. Dar apoi pentru hrană și toată întreținerea greutățile sunt și mai multe și mai mari; iar eu mă aflu cu sănătatea zdruncinată, încât nu pot umbla în mișcarea lumii, fiind silit să stau numai în serviciul Academiei.

S. 22/CMLXVII

Dragă Domnule Rebreanu,

Să-mi dai voe să-ți trimit alăturat Memoriu în favorul domnului Marius Teodorin Carada, membru al societății Scriitorilor Români încă din 1915.

Dorința lui este - mi s-a adresat prin scrisoare

specială; să Vă rog a-l sprijini și-i ajuta în calitatea de membru distins al societății respective și de președinte, să capete pensie maximă. Are doară la active 50 de volume plus o mulțime nesfârșită de articole de gazete și reviste, activând pe acest teren încă din 1884.

Știu și eu că luptă cu multe și mari greutăți financiare. Dacă nu falimentau băncile unde-și avea plasată toată averea, azi ar avea lunar o leafă de cel puțin 25.000 lei lunar. Așa o duce destul de greu și prost, scriind totuși spre a ne îmbogăți literatura și istoria cu atâtea romane, nuvele, schițe, biografii și amintiri de o reală valoare.

Dragă domnule Rebreanu,

Dacă deci poți face ceva în favorul domnului Carada, care șade la București în Bulevardul Maria 76, mă voi bucura foarte mult și-ți voi fi recunoscător, fiind gata a-ți face contraserviciu acolo unde pot să o fac.

Mulțumindu-ți anticipat pentru acest serviciu ce-l vei face unui membru din tagma ilustră a scriitorilor de elită a neamului,

Semnez cu părintească dragoste

Blaj, la 9 decembrie 1939

Alexandru Nicolescu

Arhiepiscop și mitropolit de Alba Iulia și Făgăraș

DSale Domnului

Liviu Rebreanu

Președinte al societății Scriitorilor Români,
membru al Academiei Române

BUCUREȘTI

Bibliografie

Lucrări publicate de Alexandru Nicolescu

1. Impresii, Blaj, 1911
2. Adevăruri eterne, Meditații predici, conferințe, cuvântări ocazionale, Blaj, 1915
3. Teologia morală, Lugoj, 1918
4. Dumnezeu în natură, Lugoj, 1923
5. Din trecutul bisericii răsăritene, cu reflexii la timpul de față, Lugoj, 1925
6. Natura, Lugoj, 1925
7. Papii și opera lor, Lugoj, 1926
8. Dragostea dumnezeiască, Lugoj, 1927
9. Stropi de rouă. Povește sufletești date cu prilejul S.S. Exerciții spirituale, Lugoj, 1929
10. Biserica unită în cadrul Bisericii catolice universale, Lugoj, 1930
11. Paserile, Lugoj, 1930
12. Familia, Lugoj, 1934
13. Chestiunea avortului, discurs rostit în ședința Senatului de la 7 februarie 1935, București, 1935
14. Din natură, Lugoj, 1935
15. Pictura Catedralei române unite din Lugoj, Lugoj, 1935
16. Epistolă pastorală cu prilejul înscăunării Arhiepiscopului și Mitropolitului de Alba

Julia și Făgăraș către Clerul Arhiediecezan, Blaj, 1936

17. *Sfinții și animalele*, Blaj, 1939

18. *Despre rugăciune. Epistolie*, Lugoj, f.a.

19. *Epistolă pastorală către Veneratul cler al Eparhiei Lugojului* [Blaj]

20. *Galinacee*, Lugoj

21. *Bourdaloue. Predicile de advent, Traduse din originalul francez de Dr. Alex. Nicolescu*, Blaj, 1920

22. *Noul Testament al Domnului nostru Iisus Christos, scos a două oară de Dr. Ioan Bălan, Episcopul Lugojului, cu o prefață de I.P.S.I. Mitropolitul Dr. Al. Nicolescu*, Lugoj, 1938

Alexandru Nicolescu
arhiepiscop și mitropolit de Alba Iulia și Făgăraș

Note

1. Stînea, Petru Mihail Nicolae, *Implicarea Mitropoliei Greco-Catolice a Blajului în organizarea Bisericii Greco-Catolice Române din Statele Unite ale Americii*, http://cclbsebes.ro/docs/Sebus_3_2011/18%20P_Stinea.pdf

2. Pintelei, Alexandru, *Mitropolitul Alexandru Nicolescu*, în „Viața creștină” – serie nouă anul 22 nr. 6 (388) iunie 2011, p. 13-14

3. Oțoiu, Liviu Alexiu, *Contribuția Bisericii Greco-catolice la Marea Unire de la 1 decembrie 1918*, în „Buletinul AGRU”, București, nr. 9(28) dec. 2010

4. Simonescu, Virgil, (1881-1941), pictor

5. Nicolescu, Alexandru, *Pictura Catedralei române unite din Lugoj*, în colecția „Biblioteca pentru clasa cultă”, nr. 8, Lugoj, 1935, Tipografia Națională, p. 19

6. Bota, Ioan M., *Istoria Bisericii Universale și a Bisericii Românești de la origini până în zilele noastre*, Casa de editură „Viața creștină”, Cluj-Napoca, 1994, p. 320

7. Cipariu, Timotei, (1805-1887), filolog, lingvist, membru fondator al Academiei Române

8. Moldovan, Ioan (Micu), (1833-1915), teolog, istoric, folclorist, pedagog, membru activ al Academiei Române

9. Seton-Watson, Robert William, (1879-1951), cunoscut și sub pseudonimul Scotus Viator, activist politic britanic și istoric, care a jucat un rol activ la încurajarea rupurii Imperiului Austro-Ungar

10. Naghiu, Iosif E., *Bibliografie a Mitrop. Alexandru Nicolescu (1882-1941)*, Retipărite din „Cultură Creștină”, Blaj, Tipografia Seminarului-Blaj, 1942

11. Pop-Câmpeanu, Ion, *Mitropolitul Alexandru Nicolescu*, în „Buletinul Grădinii Botanice și al Muzeului Botanic de la Universitatea din Cluj la Timișoara”, vol XXIII (1943), nr. 1-2, p. 71-74

12. Sfântul Francisc de Assizi (1181-1226), întemeitorul ordinului monahal franciscan și autor printre altele al imnului *Cântarea fratelui soare*

13. Nicolescu, Alexandru, *Paserile*, în „Biblioteca pentru Casa Cultă”, nr. 5, Lugoj, 1930, Tipografia Națională, p. 23

14. Bianu, Ion (1856-1935), filolog și bibliograf român, membru al Academiei Române

15. Rebreanu, Liviu (1885-1944), romancier și dramaturg

16. Theodorian-Carada, Marius, (1868-1949), prozator și gazetar

În imagine apar: Cardinalul Bisericii Române unite cu Roma, **Iuliu Hossu**, 1885-1970; Episcopul Bisericii Române unite cu Roma Valeriu, **Traian Frențiu**, 1875-1952; Mitropolitul Bisericii Române unite cu Roma, **Alexandru Nicolescu** 1882-1941; Mitropolitul Bisericii Române unite cu Roma, **Alexandru Rusu**, 1884-1963